

НАУКА І ПРАКТИКА ЯК ЧИННИК УСПІШНОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

© Кіндрацька Л.М., 2014

Обґрунтовано авторське бачення щодо посилення наукової та практичної складової процесу викладання обліково-аналітичних дисциплін у вищій школі. Подано можливі варіанти підвищення наукової компоненти знань студентів, нові підходи до складання програм навчальних дисциплін, підготовки методичного забезпечення навчального процесу та оновленого формату підручників.

Ключові слова: навчальний процес, викладання, обліково-аналітичні дисципліни, наукова компонента, компетенції, міждисциплінарний підхід.

L.M. Kindratska

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

SCIENCE AND PRACTICE AS A FACTOR SUCCESS TRAINING SPECIALISTS ACCOUNTING AND ANALYTICAL TARGETING

© Kindratska L.M., 2014

Overview scientific component values and its dynamic growth in the formation of the modern educational process in the preparation of accounting and analytical experts. Argued the growth needs of the scientific component of the prevailing professional competence in this area of knowledge.

Grounded author vision in relation to strengthening of scientific and practical constituent of teaching process registration-analytical disciplines at higher school. The possible variants of increase of scientific are presented components of knowledges of students, new going near drafting of the programs of educational disciplines, preparation of the methodical providing of educational process and renewed format of textbooks.

There are a number of arguments supporting the need for the isolation problem interdisciplinary approach to the study of many disciplines. It is noted that it is quite a complex issue, in which the solution should provide a step by step gradual transition of competencies acquired by one discipline to the competencies that they have acquired by the students in another discipline. Directions which can integrate accounting with the social and natural sciences to form the desired information on the economic, social and environmental sustainability vectors.

It is proved that an analytical system acquires the status of a kind of pyramid bases of decision making by managers at all levels, which are at the top of finances. As a phenomenon they reflect the cash flows of economic agents, which are characterized by volume, direction and time.

Key words: learning process, teaching, accounting and analytical disciplines, scientific component, competence, interdisciplinary approach.

Постановка проблеми. Знання майбутнього науковця, як і практика, починають здобуватися під час навчання спочатку у школі, а далі – за вибраним фахом у вищому навчальному закладі. Здобуті знання спроможні стати запорукою успіху спеціаліста тільки за умови, що їх поглиблюватимуть, оновлюватимуть, лише в такий спосіб їхній “власник” зможе набути визначених координат у потрібній сфері. Цілком природно вважати, що схему цієї підготовки сформували досить давно наші попередники – викладачі обліково-аналітичних дисциплін.

Сучасні економічні процеси суттєво коригують необхідний запас компетенцій фахівця, вимагаючи за це досить немалу плату – постійне оновлення знань і зміну поглядів на роль і значення обліково-аналітичних працівників у системі менеджменту підприємств. Певна річ, абсолютизувати власний погляд на цю проблему нелогічно. Втім важливо усвідомити, що зміни потрібні на всіх етапах підготовки зазначених спеціалістів та їх перепідготовки.

Мета статті полягає у розкритті значення підготовки спеціалістів, акцентуючи підготовку фахівців в обліково-аналітичній сфері, до якої особисто причетна.

Виклад основного матеріалу. Прискорене вирішення назрілих проблем з використанням нерациональних перетворень неможливе. Чому ж нерідко вдаємося саме до такого підходу, загрожуючи навчальному процесу, як шахматному королю зі словами “Шаг королю”, що може зумовити програш-мат.

Далі конкретніше, оскільки стурбованість викликає не тільки неадекватне обрання мети, а наше невміння чи небажання влучити у ціль. Зовсім недавно на електронну адресу надійшов чи то лист, чи то пасквіль під назвою “Дисертація” або знущання над наукою. Переглянувши публікацію зрозуміла, що йдеться про захист дисертацій за спеціальністю 08.00.09 “Бухгалтерський облік та аудит” (за видами економічної діяльності) у Житомирському державному технологічному університеті. Отож читати не хотілося, оскільки про чвари у цій Спеціалізованій раді знає кожен, хто має навіть дотичне відношення до зазначеної спеціальності. Може науковець і формується у боротьбі за відстоювання своїх ідей, але ж не у такий спосіб. Хоча науку, зокрема і обліково-аналітичну, створюють фахівці за спеціальністю, це не дає їм морального права втягувати у свої особисті неприязні стосунки аспірантів та здобувачів наукового ступеня. Науковці є такими настільки, наскільки в їхніх учнях простежуються позитивні елементи порядності і науковості. Натомість вся інформація, наведена у цій публікації, вщент заповнена різними звинуваченнями. То хіба це науковий підхід? Можливо такі речі потребують вивчення, а наявні проблеми – вирішення у Спецраді. Для чого ж виносити на прилюдне обговорення те, що породжує щось якісно непридатне для розвитку спеціальності “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”.

Тут має проявитися дія своєрідного Закону – збереження та перетворення знань, щоб вдосконалити наявні підходи до підготовки фахівців зазначеного профілю.

Можна навести багато прикладів залежності цих підходів від рівня навчально-методичного забезпечення навчального процесу, якості підручників та посібників. Будучи трансформаторами власних знань, маємо вміло і доступно донести їх до студентів. Інакше своїми необдуманими вчинками можемо принизити роль і значення обліку, аналізу, контролю у господарському механізмі.

Працювати є над чим, особливо якщо робити спроби посилити наукову та практичну складові у єдиному навчальному процесі викладання обліково-аналітичних дисциплін. У цьому сенсі слід зупинитися на нових наукових напрямках дослідження, а саме обліково-аналітичному забезпеченні сталого розвитку суб’єктів господарювання, якщо сталий розвиток характеризувати з позиції концепції економічної безпеки [1].

Реалізація важливих завдань забезпечення економічної безпеки підприємств можлива під час формування моделі сталого розвитку економіки України, що тягне за собою необхідність визначення багатьох показників для кількісної та якісної оцінки цього процесу.

Йдеться про систему показників для оцінки трьох компонентів сталого розвитку суб’єкта господарювання і економіки загалом: економічної, екологічної та соціальної. Певна річ, саме у

цьому напрямі необхідно вдосконалювати інформаційну систему менеджменту, через поєднання у ній процедур обліку, аналізу, контролю. Це уможливить суттєве розширення інформаційної бази для прийняття управлінських рішень, їх спрямування на забезпечення сталого розвитку підприємства.

Основою інформаційної бази сталого розвитку безперечно має бути система показників для оцінювання чотирьох взаємопов'язаних складових капіталу: природного капіталу, капіталу уречевленої праці, людського капіталу та соціального капіталу. Це потребує суттєвого уточнення навчальних програм і передусім, з обліку, аналізу, контролю.

На цьому фоні чітко виокремлюється проблема міждисциплінарного підходу до вивчення багатьох дисциплін. У Київському національному економічному університеті у цьому напрямі вже зроблено перші кроки. Як виявилось, це досить складне питання. Треба забезпечити покроковий послідовний перехід від компетенцій, набутих з однієї дисципліни, до компетенцій, що їх мають набути студенти з іншої дисципліни. Ще важче інтегрувати бухгалтерський облік із соціальними та природничими науками для формування потрібної інформації за економічним, соціальним та екологічним векторами сталого розвитку. Наведена думка вже має певний недолік через ігнорування економічного аналізу. Нині облік і аналіз необхідно розглядати як єдину обліково-аналітичну дисципліну і у цьому контексті формувати навчальні плани з бухгалтерського обліку і економічного аналізу.

Навіть, якщо пристати до позиції науковців зі стратегічного обліку, то логічніше акцентувати значення стратегічного аналізу і поєднати їхню продукovanу інформацію в напрямі визначення шляхів стабільного і тривалого існування організації в підприємницькому середовищі, яке динамічно змінюється, що загалом визначає сталий розвиток. Тому аналітична інформація має сприйматися як опрацьована для потреб менеджменту облікова інформація, що відповідає вимозі аналітичності.

Загалом це вид економічної інформації, отриманої із облікової інформації, яка підпала під процедури аналізу та синтезу. Це ще раз доводить, що початковою точкою процесу формування інформації має бути виявлення і аналіз потреб менеджменту в обліково-аналітичній інформації з урахуванням необхідності забезпечення сталого розвитку підприємницької структури.

Для цілеспрямованого формування інформаційних потоків у системі обліково-аналітичного забезпечення необхідно вилучити асиметрію між багатьма показниками, які використовуються для оцінки прибутковості, ефективності бізнесу і його вартості. Тому нагальною є потреба в опрацюванні положень своєрідних стандартів аналізу господарської діяльності, на зразок стандартів (положень) бухгалтерського обліку.

Використання комплексу різних показників для аналізу бізнес-процесів призводить до різних результатів, що нелогічно. З огляду на це, через стандарти аналізу можливо уникнути певних парадоксів у розрахунках результативних показників.

Якщо помилкова уява про факти господарської діяльності може призвести до викривлення реальності, то застосування різнобічних показників для аналізу господарських процесів дає більші наслідки, особливо в частині стратегії сталого розвитку.

Принциповим ключем вирішення цієї проблеми якраз і має бути всебічне обговорення у наукових колах змісту стандартів аналізу господарської діяльності. Йдеться про формування своєрідної теоретичної моделі з виокремленням у ній базових структурних характеристик кожного окремого економічного показника, що відображає певний напрям діяльності економічного суб'єкта. Очікувати, що питанням стандартів аналізу господарської діяльності займатимуться державні установи (Міністерство фінансів України, наприклад) не варто. Цю проблему можливо вирішити через активну співпрацю науковців і практиків під час глибокого обговорення пропозицій та їх узагальнення. Тут важливо урахувати особливості вітчизняної традиції аналізу господарської діяльності: необхідність парадоксального поєднання старих і нових аналітичних методик. Передусім слід повернутися до, здавалось би, застарілого методу економічного планування, але в контексті забезпечення сталого розвитку суб'єкта господарювання.

У такий спосіб можливо спрямувати всі бізнес-процеси на підприємстві на оптимізацію прибутку, результативне використання наявного потенціалу, дотримання відповідного рівня ліквідності.

Кропітка робота науковців та практиків над змістом і структурою стандартів аналізу господарської діяльності дасть змогу уникнути дискусій, а нерідко і заперечень, використовуючи їх на практиці, як це було із вітчизняними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. За наявності облікових та аналітичних стандартів можливо вибудувати чітку систему контролю за якістю звітності, зокрема і консолідованої. Врешті це повинно привести до формування механізмів, які забезпечать права зацікавлених користувачів на доступ до звітності і, що особливо важливо, створення єдиного інформаційного ресурсу, до якого надходитиме фінансова звітність усіх суб'єктів господарювання, які її складають відповідно до законодавства України.

Наведене вище підтверджує, що сучасний економічний аналіз варто характеризувати як багатофункціональну систему. Розширення кола його завдань великою мірою залежить від потреб господарської практики і процесів її пізнання. Слід урахувати, що ринкові відносини суттєво змінюють вимоги до якості отриманих результатів. Передусім це стосується корисності аналітичної інформації. Для підтвердження цієї корисності необхідно ув'язати в одне ціле нову ідеологію обліку, побудовану на принципах МСФЗ і нові підходи до якісної характеристики аналітичної інформації, спрямованої на забезпечення інтересів тих, хто використовує результати аналізу. З огляду на це, критерієм якісної трансформації економічного аналізу має бути його управлінська орієнтація.

По суті, йдеться про аналітичне забезпечення менеджменту, яке, як зазначає професор Є.В. Мних, виконує не декларативну і не приписну, а рекомендаційну функцію з урахуванням доказовості аналітичних висновків і пропозицій, порівняльної ефективності управлінських дій, варіантності обрання альтернативних проектів [1, с. 273].

Якщо нова ідеологія обліку визначається нормами МСФЗ, то нова ідеологія аналізу – заміною формальної оцінки фінансового стану на його якісну діагностику. Отож коло замкнулося: стандарти аналізу господарської діяльності – вимога часу. Ця аналітична інновація стосується конкретних змін у порядку його здійснення, наборі показників і на цій основі отримання та використання нового товару – методики діагностики фінансового стану господарюючого суб'єкта для забезпечення його сталого розвитку за економічною, соціальною і екологічною складовими.

Тут власне необхідно акцентувати значення професійної підготовки і перепідготовки фахівців обліково-аналітичної сфери. Чітко виокремлюються компетенції дещо нової професії – бухгалтера-аналітика, який повинен мислити принципово і вміти набувати потрібних знаньських компетенцій, використовуючи на практиці норми і правила законодавчо-нормативних актів, зміст яких оновлюється постійно. Якщо до цього додати можливість застосування професійного судження бухгалтера, то його формування має ґрунтуватися на принципах об'єктивності, переконливості та компетенції.

Підвалини компетенцій закладаються ще упродовж підготовки бакалавра з обліку і аудиту. У вищих навчальних закладах майбутні спеціалісти отримують загалом загальноекономічні знання. Втім, для становлення їх як професіональних бухгалтерів, бухгалтерів-аналітиків необхідно набути практично орієнтовані компетенції під час діяльності за обраним фахом. Можливо, Міністерству освіти і науки України у цьому зв'язку варто долучати професіоналів-практиків до участі в акредитації спеціальності з обліку і аудиту у вітчизняних ВНЗ, розробки навчальних планів, підготовки навчально-методичного забезпечення обліково-аналітичних дисциплін.

Це важливо, оскільки бухгалтерській професії як колись, тепер, так і в майбутньому, тобто завжди потрібно зміцнювати свої позиції у суспільстві через вміння надавати цілісну, комплексну оцінку стану і перспектив розвитку бізнесу. Роль бухгалтерів-аналітиків постійно зростатиме, починаючи з надання управлінцям інформації для прийняття стратегічних рішень і закінчуючи пропозиціями з обґрунтування варіантів підвищення прибутковості бізнесу.

Як справедливо зазначає А.Г. Загородній, йдеться про сформовану на засадах системного підходу форму організації усіх видів обліку та аналізу, метою якої є забезпечення менеджерів

підприємства та інших осіб інформацією для прийняття поточних і стратегічних управлінських рішень, а також для контролю за їх діяльністю [2, с. 95].

Особливо це актуально для інвесторів, оскільки їхні дії визначають умови кризового стану бізнесу. На основі інформації вони обирають можливий варіант щодо вилучення капіталу, його збереження або збільшення. Можна стверджувати, що вигоди від створення такої системи за умови зростання капіталу суттєво перевищуватимуть витрати на її створення.

Нині неможливо відкидати те, що бухгалтерський облік починає все більше зацікавлювати фінансистів і менеджерів. Можливо такий висновок здається дивним, але саме у цих сферах бухгалтерська інформація створює підґрунтя для прийняття рішень. Зрозуміло, йдеться не про “чистий облік” як процес відображення фактів господарського життя, а про інформацію, продукovanу єдиною обліково-аналітичною системою господарюючого суб’єкта, яка представляє собою комплекс варіантів можливих управлінських рішень. З цього випливає, що економічний аналіз у такій системі є своєрідною операцією, яка дає змогу на широкому полі можливостей визначити місце в ньому фактам, що стали реальністю або могли чи можуть стати нею у майбутньому.

Тому чистий бухгалтерський облік без аналітичних інструментів і процедур унеможлиблює трактування кожного окремого факту господарської діяльності результатів діяльності загалом. Тільки за умови їх комплексного застосування можливо пізнати економіку підприємства, тобто надати сутнісні характеристики його активам, капіталу та зобов’язанням.

Отже, обліково-аналітична система набуває статусу основи своєрідної піраміди прийняття рішень менеджерами всіх рівнів. У верхівці піраміди знаходяться фінанси. Як явище вони відображають грошові потоки суб’єктів господарських відносин, які характеризуються обсягами, спрямованістю і часом.

Важливою умовою успішного господарювання є синхронізація грошових потоків, тобто узгодженість у часі вхідних і вихідних грошових потоків, що забезпечує виконання зобов’язань кожним суб’єктом, його платоспроможність. Множинність грошових потоків, розмежованих за часовими інтервалами та обсягами, забезпечує належний рівень соціально-економічного розвитку суб’єктів господарювання, реалізацію визначених цілей і завдань [3, с. 20]. Це означає, що управляти економічними суб’єктами можливо лише на основі ґрунтовних знань про них, набутих під час опрацювання облікової інформації з використанням інструментарію економічного аналізу.

1. Мних Є.В. Філософія сучасного економічного аналізу / Є.В. Мних // Фінанси, облік і аудит: Зб. наук. праць. Спец. вип. / Відп. ред. В.Г. Лінник. – К.: КНЕУ, 2006. – 408 с. 2. Загородній А.Г. Система обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства: [Текст] / А.Г. Загородній // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку: Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, № 576. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2007. – С. 94–102. 3. Фінанси: підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.